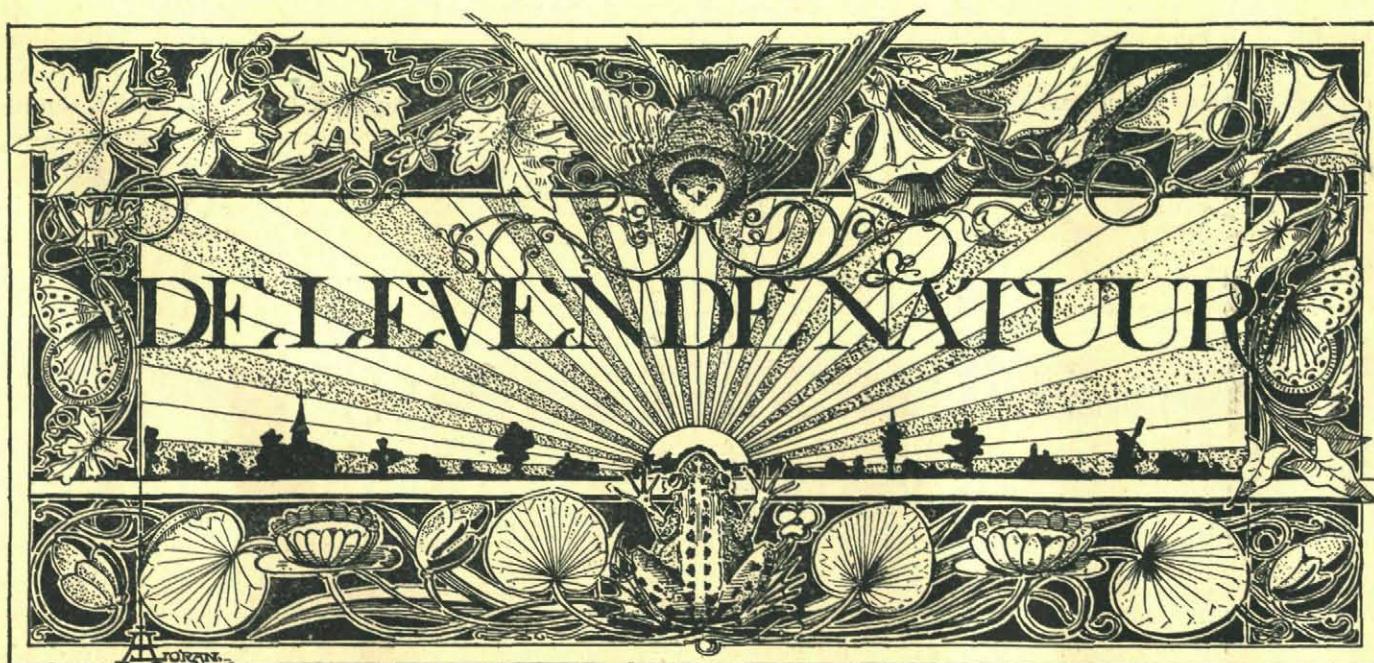

REDACTIE: E. HEIMANS EN JAC. P. THIJSSSE.

Adres van de Redactie:

E. HEIMANS, ROZENGRACHT 63, AMSTERDAM.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

Prijs per jaar f 3.60.

Een halve eeuw Botaniseeren.

(H. J. KOK ANKERSMIT.)

Van den zomer waren we met ons vieren aan 't botaniseeren op de Eper-heide: P. van den Burg uit Laag-Soeren, medicus, aan onze lezers wel bekend, Thijssse, mijn persoontje en, wie ik 't eerst had behooren te noemen, de oude heer H. J. Kok Ankersmit uit Apeldoorn, die ons, allen jongelui bij hem vergeleken, zou gidsen om ons de mooie plekjes met *Malaxis*, *Carex limosa*, *Galigaan* en *Drosera longifolia* te wijzen.

Wie de natte Eper-heide kent, weet ook, dat het geen asphalt-straatje is: poel aan poel, verraderlijk dichtgegroeid met veenmos, slootjes en putten; allemaal valkuilen voor den argeloozen of onervaren botanist; en dan de weg er heen van 't station Epe, een goed uur op een snikheeten dag door droge hei en langs slechte hobbelige paden. Stel u daarbij voor: een klein, vlug oud heertje, dicht bij de zeventig met zware plantenbus beladen, die als een jongen van zestien springt en stapt en klautert, en alleen zoo nu en dan eens gaat zitten met een: „Even uitblazen, jongens!” en dan weer druk aan 't wijzen en roepen: „hier heb je wat, kom eens kijken, wat een mooi exemplaar van *longifolia*, je zou hem zoo plukken en meenemen! Zeg, een *malaxis* van een halven voet lengte!”

Dat is de oude heer Kok Ankersmit van Apeldoorn.

Stilletjes liepen wij achter hem aan, den man bewonderend, die met zijn acht en zestig jaar nog den lust en de opgewektheid van de jeugd bezit; nog kinderlijk blij is met een mooie vondst en van geen vermoeyenis weet, geen sprongetje vreest, en niet bang is, een natten voet op te loopen. Wij vroegen elkaar, hoeveel aandeel wel de studie van de levende natuur, de liefde voor de planten, zou hebben in de zoo lang behouden levenslust van den eigenaardigen, den typischen jongen grijsaard daar voor ons; en wij brachten hem aan 't praten, wat niet moeilijk is, over zichzelf en over zijn lievelingsstudie; hoe lang hij nu al aan 't botaniseeren deed en hoe hij er toe gekomen was, en wat hij wel op zijn tochten had ondervonden.

En toen we 's middags zijn merkwaardigen botanischen tuin hadden rondgekeken, waar de zeldzaamste Nederlandsche wilde planten groeien en bloeien dat 't een lust is en wij bij hem aan tafel zaten, ging 't herinneren weer voort. Het is nu net vijftig jaar geleden dat ik met mijn liefhebberij begonnen ben, hoorden wij hem zeggen en ik fluisterde Thijssse in: we moesten 't eens vertellen in *De Levende Natuur*. We vroegen er verlot toe, wat niet geweigerd werd. „Por de

jongelui maar op," zei hij, „als ik er wat toe bijdragen kan, de liefhebberij voor botanie aan te moedigen, graag; ze zullen zich er wel bij bevinden."

We zullen hem zelf het woord maar laten nemen, en de ik's niet door hij's vervangen, dat is dunkt ons wel zoo aardig.

„Ik begon mijn botanische loopbaan in het najaar 1849 met het begin van de nieuwe cursussen aan het Athenaeum te Deventer en was daar als zogenoemd Pharmaceut ingeschreven. Meer speciaal had mijn vader mij daar naar toe gestuurd om scheikunde te leeren, maar ik kreeg er behalve theoretisch en practisch onderwijs daarin, ook les in de aanverwante wetenschappen, alsmede in Plantkunde en Natuurkunde. Ik herinner me nog zeer goed, dat Scheikunde mij dadelijk het meest aantrokken en dat van die beide vakken mij de eerste beginselen werden geleerd door wijlen Professor Cop, die een aangename wijze, had om met de jongelui om te springen; evenals Professor Van der Willigen, die Natuurkunde doceerde. Het voorjaar van 1850 kwam aan en volgens toemalig gebruik maakten we met Professor nog al eens dikwijls eene botanische wandeling, wat mij erg toelachte en beviel.

De studie in de Natuur trok mij aan en vele malen des middags na de colleges trok ik er op los, om al het nieuws nog eens te zien en te bewonderen. Het eerste merkwaardige plantje, dat ik vond, was *Veronica praecox* onder Terwolde.

Dat ik goed stond aangeschreven bij Prof. Cop, bleek daaruit, dat ik reeds in den tweeden zomer op de tweede bank in de Collegekamer mij met de jonger aangekomenen mocht bezighouden, om hen in zake determineering mede te deelen, wat ik er reeds van wist. Dadelijk ben ik toen reeds begonnen een herbarium aan te leggen, waarvan ik nog vele origineelen bezit. De meeste verzamelde ik natuurlijk om en bij Deventer, bij Zutphen en bij Apeldoorn. De schoonste en zeldzaamste had ik het voorrecht, in het toenmalige Beekbergerwoud aan te treffen. 't Was een heele waaghalzerij, om daar in het voorjaar rond te scharrelen; want 't woud was werkelijk een laaggelegen Oerbosch met allerlei verrassingen.

De hoofdgroei bestond uit Elzeboomen met op enkele hoogten Eikeboomen, alles met dicht onderhout bewassen, terwijl *Klimop*, *Viburnum*, *Prunus Padus*, *Gagel* enz., *Rubi* vooral ook niet te vergeten, in zoo'n groote hoeveelheid voorhanden waren, dat het moeilijk ging, er zich doorheen te werken; te meer, daar het woud bijna geheel onder water stond, afgewisseld door hoogtetjes, en ik van het eene op het andere springende, wel eens de sprong te makkelijk achtte en dan natuurlijk niet aangenaam kennis maakte met de omgeving. Het vinden eener voor mij nieuwe plant vergoedde dan echter weer alles. Op één dag vond ik er zeven merkwaardigheden.

Dat was me nog er eens een kolossale zelfvoldoening. Zoo had je er b.v. de twee *Chrysospleniums*. *Galeobdolon*, *Primula elatior*, *Paris quadrifolia*, *Geum rivale*, *Orchideeën*, *Polyporus lucidus* aan den voet van een ouden eik, enz., altemaal nu niet zoo alledaagsche vrienden. Jammer voor de botanici: 't woud is den weg gegaan van alles; de onverbiddelijke bijl heeft alles gesloopt en reeds lange jaren bestaat het nog in naam, maar is geheel in wei- en hooiland herschapen.

In 1852 droeg prof. Cop mij voor als lid der Botanische Vereeniging.

Met twee heele mooie *Testimoniums* in mijn bezit vertrok ik in Januari 1853 naar Parijs, de goede zorgen voor mijne botanische schatten aan mijn moeder opdragend. Na een vijftal jaren nam ik ze weer in bezit in optima forma en ik verrijkte ze met een 300-tal soorten, die ik in de omstreken van Parijs had verzameld in den vrijen tijd, dien ik er had. Ik was destijds daar in fabrieken, om later de opvolger van mijn vader te kunnen zijn. Gedurig trok ik er uit, volgde des avonds nog botanische cursussen, verschaft mij een *carte d'étudiant*, die mij recht gaf om in den botanischen tuin aldaar vrij te wandelen, en maakte geregeld gebruik van de botanische excursies, die door heeren professoren des Zondags werden gehouden en waarbij doorgaans een gezelschap van een 40-tal jongelui van allerlei landaard bijeen waren. Het *Forêt de Fontainebleau*, het *bois de Vincennes*, la banlieu, etc. werden bezocht. Het eerste is een pracht van een bosch met veel natuurschoon.

Bij een mijner private wandelingen bekwam het mij niet best. Ik was naar St. Germain gespoord en wandelde al botaniseerende terug, voorzien natuurlijk van de bekende bus. Onderweg zie ik wat vreemds, en ik er op af, de sloot over, geplukt en bezien, in de bus gestopt en vooruit. Een boertje met kar en paard passeert me, roept wat, maar door 't gerammel verstond ik niet wat hij zeide; 't was natuurlijk iets over de twee gendarmen, die in hollende vaart op mij afkwamen en mij staande hielden. 't Mocht niet baten, of ik hen al vertelde dat ik geen kwaad deed, plantjes zocht enz., mee moet je tusschen de paarden in, naar Parijs en daar ging het heen. Een bagatel geld, dat ik bij mij droeg, redde mij. Ik moest het vertoonen, en, een heilig huisje passeerend, werd er eens even opgestoken, zooals een Geldersche boer zegt. Natuurlijk betaalde ik en was weer vrij als een vogel. En dat had me nu die botaniseerbus en het over de sloot wippen geleverd. Dat instrument werd niet vertrouwd!

Men zou nu zoo zeggen: ja, dat kan in Frankrijk gebeuren, maar hier doen ze zulke dingen niet. Mis hoor! Nog voor enkele jaren gebeurde me zoo iets dergelijks te Zutphen. Ook daar had ik gebotaniseerd

in de omstreken en moest nog even een heer spreken, waar ik aanbelde en binnen werd gelaten. Mijnheer en mevrouw waren uit, maar de dienstboden, twee waren er, namen de boodschap in ontvangst. Ze laten me uit en daar staan twee Hermandads met open armen, net als de deur opengaat. Halt, meneer, u moet mede naar den commissaris. Natuurlijk zeg ik: menschen, je doet je plicht en zoekt zeker iemand wiens contereitsel ik draag, maar je hebt den verkeerde voor; ik doe niets geen kwaad en zoek alleen maar onkruid, zie maar hier in de bus. Ja, die praatjes kennen we, mee naar de commissaris. — En of ik nu al zus of zoo praatte: Kom, vooruit! Onderweg werd het mij wel wat te machtig, want ik moest om vijf uur thuis zijn. Nu ik kreeg het dan zoover, dat ik vergezeld werd tot aan 't station, waar men mij kende en veilig alleen mocht vertrekken. De bus was alweer een verdacht voorwerp.

Een andermaal voor champignons uitgaande, ben ik ergens op een buitenplaats op een weiland verzeild, waar er genoeg zouden staan. Maar ik vond er geen. 't Was een warme herfst dag en ik plaatste mij in de schaduw van een eik midden op 't weiland. Met de loupe examineerde ik eenige korstmossen, toen op eens een vervaarlijke stem mij bereikte en ik omziende een heer met een geweer op mij zag aankomen. Nu, denk ik, je schiet me toch zoo niet dood en blijf kalm staan. „Wat mot jij hier?” Meteen herken ik de persoon en zeg: „Mijnheer, ik zou haast dezelfde wedervraag doen; u is mijnheer die en ik ben die. Kent u me niet meer? Uw vader was ook een groot plantenliefhebber en aan die bus moest u toch zien, dat ik geen landlooper ben.” Nu ja, maar 't is verboden terrein. Maar 't bordje met art. zooveel had ik niet gezien. Enfin, 't liep goed af, ik werd gevonnisd met eene uitnoodiging om een kop koffie mede te gaan drinken en kreeg een bewijs om te allen tijde met bijhebbend gezelschap champignons te mogen zoeken. De jachtopziener kan me nu niet meer bekeuren, wat maar goed ook is.

En dan ja, die Twelloosche geschiedenis in den jare zooveel, toen er nog een snorretje van Apeldoorn op Deventer reed, waar ik op den bok plaats nam om onderweg uit te zien. Daar zie ik me in 't dorp op een wandelpad een Doronicum staan, waarover ik verschil had met een hooggeleerde. Aan den voerman, zeg ik: ik wandel van middag vooruit en stap daar en daar weer op. Maar ik verlaat me, rijd mede en als we bij de Doronicum zijn, laat ik even ophouden; salueer de familie die vóór 't huis zit, wip even over het heggetje en pak mijn bewijsstuk mede. Nog een saluut en daar ging 't vooruit. Anderen morgen negen uur. Mijnheer, daar is de veldwachter van Twelloo om u te spreken. Morgen veldwachter. Morgen mijnheer. Is u het, die gisteren

een plant hebt geroofd uit den tuin van mijnheer..., de naam is me ontschoten. Jawel, veldwachter, dezelfde. Nu, dan moet ik proces-verbaal opmaken. Heel goed, ga je gang, 't kost me / 3 geloof ik. Ik expliceer hem de zaak en de veldwachter af. De gemeente-secretaris bezocht mij ook en zeide, 't is een leelijk grapje, maar ik zal 't wel in orde maken. Alzoo geen proces-verbaal, geen boete. Natuurlijk ging ik den volgenden dag weer met 't snorretje, belde aan, expliceerde de zaak en hoewel de man wel wat bar keek, eindigde hij toch met er hartelijk om te lachen en mij een sigaar aan te bieden. Een aantal ontmoetingen heb ik alzoo gehad, te veel om te noemen. Echter nog een, die ook frappant is: Daar ben ik me op een Zondag in Rockanje om in de duinen te snuffelen. Mijn tijd was beperkt en ik vraag een jongen en nog eens een anderen, om me te vergezellen. Maar geen wilde mede. Eindelijk één, maar nog geen tien pas, of hij liep schreeuwend van angst weër weg. De veldwachter zoude me op weg helpen, maar ging ook liever terug. Dan maar alleen op goed geluk af, de wildernis in. Daar ben ik me net bezig om wat *Herminium Monorchis* uit te graven, toen ik een regen van keisteenen naar me toe kreeg en ik maar hals over kop maakte, dat ik weg kwam om met de Brielsche boot weër naar Rotterdam te gaan.

Na nog in Duitschland hier en daar tijdelijk te zijn geweest, werd ik in 1858 fabrikant. Gedurende een tiental jaren stond het botanisch werk toen zoowat stil, waarna ik weder met jeugdigen ijver de studie voortzette.

In 1871 woonde ik weer eens eene vergadering der Ned. Bot. Vereeniging bij te Nijmegen, waar ik al dadelijk veel genot en veel pech had. We zijn dan aan 't herboriseeren bij den plasmolen in de buurt. Daar zegt er een: meneeren, we zouden hier ook wel *Sturmia Loeselii* kunnen vinden. En de ingeving was goed, want spoedig vond ik er een, keer me om, om ze te vertoonen, en rutsch! meteen zak ik door de drijvende laag heen. Gelukkig dat de heer Abeleven mij nog juist bij de kraag kon pakken, voordat ik geheel koppie onder deed. In een licht pakje gestoken, zag ik er natuurlijk niet uit tiré à quatre épingles. Ver overal vandaan en dan door en door nat en vuil bracht mijn redder mij bij een bakker en winkelier daar ergens, waar ik 's bakkers zeer wijde kleeren aantrok en ik na een viertal uren bij het inmiddels weër aangekomen gezelschap mijne opwachting maakte. — Groote hilariteit. Na voor den inwendigen mensch gezorgd te hebben, stak ik mij weer in groot botaniseerpontificaal en steeg met de heeren in. Het schoeisel bleef echter weerspannig mijne bevelen op te volgen. De heeren waren zoo beleefd mij van hun vondsten mede te deelen.

Sedert dien tijd heb ik steeds gebotaniseerd en trouw de vergaderingen bijgewoond.

Mijne verzameling gedroogde planten groeide natuurlijk steeds aan, evenals de collectie zaden en vruchten van wild groeiende planten. De in Nederland wild groeiende en adventiefplanten heb ik om zoo te zeggen compleet; ook daarvan de zaden, waaronder zeer moeilijk verkrijgbare. Van Lemnazaad en dergelijke is 't mij nog niet gelukt, ook maar een enkele kubieke centimeter te verzamelen.

Onder de instellingen, die ik in den loop der jaren van verschillende collecties heb voorzien, behooren de universiteiten in Leiden en Amsterdam, de Rijks-landbouwscholen de Rijks-veeartsenijschool, eenige Hoogere-burgerscholen en Rijkskweekscholen, eenige proefstations in het buitenland voor zaadconstrôle, de industrijschool in Twente, enz., enz. Voorts hebben een aantal particulieren van mij diverse verzamelingen ontvangen voor specifieke doeleinden, als voor hooikeuring, voor bijenliefhebbers, voor morphologie, enz.

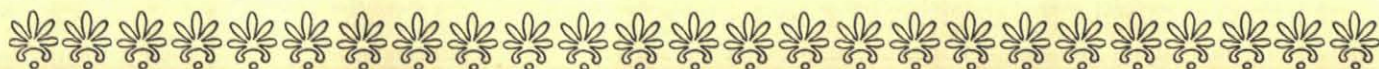
Velen is het bekend, dat ik ook sedert een aantal jaren op eigen gelegenheid er een botanischen tuin op na houd, waar echter alleen de planten worden gekweekt, die het in ons klimaat op 't vrije veld uit

houden en dan liefst de niet algemeene en zeldzame.

Wij zullen hier maar weer zelf 't woord nemen, om er bij te kunnen voegen, dat de heer Kok Ankersmit, hoeveel genoeg hem zelf zijn liefhebberij ook heeft verschaft, toch ook wel degelijk, al spreekt hij er niet van, de wetenschap heeft gediend, door de kennis van de verspreiding der planten in ons land sterk te bevorderen; getuige de vele bladzijden in 't Kruidkundig Archief, met zijn vondsten en opmerkingen gevuld. Vluchtig nagegaan kan men er een honderd nieuwe soorten tellen door hem in ons land gevonden; zijn floristische kennis is verbazend, en hij is dan ook de steeds vindbare vraagbaak voor velen, die in de war zitten met moeilijke planten.

Wij wenschen aan alle natuurvrienden en ons zelf op den ouden dag nog zooveel leer- en wandellust en belangstelling toe, als de heer Kok Ankersmit na vijftig jaren botaniseeren nog bezit. Gaarne zouden wij zijn portret hierbij gegeven hebben, maar 't origineel vond het te aanstellerig. Nu, wie 't zien wil, ga naar de villa Marocco te Apeldoorn, alle ware plantenvrinden zijn er welkom.

E. HEIMANS.

Over het bemachtigen van Wespennesten.

Naar aanleiding van de mededeelingen van den heer Martin over het in bezit nemen van een wespennest, zie p. 236 van den vorigen jaargang, zij het mij vergund, eene methode te beschrijven, die hetzelfde doel beoogt, sinds vele jaren door mij met succes werd toegepast en practisch en gevaarloos is.

Is het doel, zich van een vrij in de lucht hangend nest meester te maken, dan ga men als volgt te werk. Kan men, op den grond staande, het nest bereiken, dan zijn maatregelen vooraf overbodig, doch hangt het hooger, dan plaatse men, liefst een dag van te voren, eene trap of ladder in de onmiddellijke nabijheid, zoo, dat men, daarop staande, er gemakkelijk bij kan. Het beklimmen mag echter geen schokken aan het nest mededeelen, dus mag b.v. de ladder niet tegen een tak rusten, die in verband staat met dien, waaraan het nest hangt. Het best voldoet eene kamertrap of eene dubbele ladder; die staan vrij. Des avonds laat of des nachts nadert men nu het nest, waarbij men zich door een ander late bijlichten. Nog gemakkelijker werkt men in de eerste morgenschemering, als wanneer bijlichten onnoodig is. De eenige

manipulatie, die men nu te verrichten heeft, om de bewoners van het nest op te sluiten, is, eene prop watten in het vlieggat te duwen; met behulp van een pincet of desnoods van eene schaar is dit in een oogenblik geschied. De wespen zijn dan voorloopig volkomen gevangen, daar zij de hakerige watten niet kunnen wegwerken. Last van aanvliegende wespen heeft men zoo vroeg ook nog niet; de enkele, die den nacht buiten het nest doorbrachten, komen eerst later terug. Wil men nu de bevolking onschadelijk maken, en de kans, dat zij zich een nieuwen uitgang openbijten, wegnemen, dan giete men ter plaatse over het nest eene flinke hoeveelheid, b.v. 100 gram, eener vloeistof, welker damp bedwelmt, later ook doodt. Benzol of benzine zijn hiervoor zeer aanbevelenswaard. Men hoort dan dadelijk het gegons en gekrabbel der wespen, doch dit verstomt weldra, waarna men den tak, waaraan het nest vastzit, afsnijdt en alles medeneemt. Zit het nest onder tegen een vlakken wand aan, b.v. tegen eene daklijst, het dak eener veranda of op eene dergelijke plaats, dan snijdt men het met een tafelmes aan den wortel los en vangt het b.v. in een insectennet op. Te huis kan men nu, zoo men